

บทความวิจัย (Research Article)

การบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 7

The Risk Management According to the Four Noble Truths of Educational Institutions under the Office of the Phrapariyattidhamma Education Area 7, General Education Division

กิริติ แก้วสกุล¹, ทวี สรนาคำ² และพระครูปลัดบุญช่วย โชติวิไล³
Keerati Keawsakul¹, Tawee Sranamkam², and Phrakhrupalad Boonchuay Chotivungso³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen campus^{1,2,3}

Received: April 2, 2024, Revised: April 30, 2024, Accepted: April 30, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยง สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 7 และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหาร ความเสี่ยง สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารความ เสี่ยงของสถานศึกษาโดยรวมได้ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมีการปฏิบัติมากที่สุดในด้านการประเมินความเสี่ยง ตามหลักของสมุทัย รองลงมา คือ ด้านการรายงาน และติดตามผลตามหลักของนิโรธ และน้อยที่สุด คือ ด้าน การกำหนดวัตถุประสงค์ตามหลักของทุกข์ ผลการศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวมพบว่าการบริหารความเสี่ยงจะต้องปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพแวดล้อมภายใน โรงเรียน 2) กำหนดวัตถุประสงค์ 3) ระบุความเสี่ยง 4) ประเมินความเสี่ยง 5) ตอบสนองความเสี่ยง 6) กำหนด กิจกรรมควบคุม 7) ข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร 8) ติดตามผลและรายงาน การบริหารความเสี่ยงตาม หลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สถานศึกษามีความเสี่ยง (ทุกข์) 2) โอกาสในการเกิดความเสี่ยง (สมุทัย) 3) การแสวงหาวิธีการป้องกันความเสี่ยง (มรรค) และ 4) ความสัมฤทธิ์ผลในการป้องกันความเสี่ยง (นิโรธ)

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยง, พระปริยัติธรรม, อริยสัจ 4

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the current state of risk management of educational institutions under the Office of Phrapariyattidhamma Education Area 7, General Education Division; 2) to study risk management guidelines of educational institutions under the Office of Phrapariyattidhamma Education Area 7, General Education Division; 3) to present risk management guidelines for educational institutions under the Office of

Phrapariyattidhamma Education Area 7, General Education Division. This study was carried out by means of a mixed- method research. The research tools were questionnaires and interviews. The results were as follows: The state of risk management of educational institutions as a whole was performed at a high level. It was most practiced in risk assessment according to the principles of Samudaya, followed by the report and follow-up according to the principle of Nirodha and the least was the setting of objectives according to the principle of Dukkha. The results of the study of risk management guidelines according to the Four Noble Truths found that risk management must be implemented in the following stages: (1) studying the school environment; (2) setting objectives; (3) identifying risks; (4) assessing risks; (5) responding to risks; (6) determining controlled activities; (7) information and communication; (8) follow up and report. The risk management according to the Four Noble Truths of educational institutions under the Office of Phrapariyattidhamma Education Area 7 consisted of 4 steps: (1) the educational institution is at risk (Dukkha); (2) the likelihood of being at risk (Samudaya); (3) the search for risk prevention methods (Magga); (4) the success of risk prevention (Nirodha).

Keywords: Risk Management, Phrapariyattidhamma, Four Noble Truths

บทนำ

ความเสี่ยง เป็นเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้เสมอในทุกการดำเนินการกิจขององค์กร เมื่อวิวัฒนาการความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคมอันเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกเกิดขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมภายในองค์กรในมิติต่าง ๆ อาจเป็นได้ทั้งภัยคุกคามที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือเป็นโอกาสที่ส่งเสริมความท้าทายการดำเนินการภารกิจรูปแบบใหม่ ๆ ได้เช่นเดียวกัน ซึ่งการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) ถือเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ ที่สำคัญในการจัดการกับเหตุการณ์ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้นและสร้างผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กรทั้งที่เป็นเชิงลบอันนำไปสู่การไม่บรรลุเป้าหมายและที่เป็นเชิงบวกอันนำไปสู่การแสวงหาโอกาสและความท้าทายใหม่ขององค์กร ซึ่งหากองค์กรมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสมย่อมทำให้มีความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและสามารถควบคุมความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ รวมทั้งสามารถสร้างมูลค่าหรือคุณค่าเพิ่ม (Value Cre-ation) (ศูนย์บริหารความเสี่ยง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2565)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539) ได้กล่าวถึงอริยสัจ 4 อ้างอิงถึงการให้ความหมาย ของอริยสัจ 4 ไว้ ได้แก่ 1) ทุกขอริยสัจ (อริยสัจคือทุกข์) 2) ทุกขสมุทัยอริยสัจ (อริยสัจคือเหตุเกิดแห่งทุกข์) 3) ทุกขนิโรธอริยสัจ (อริยสัจคือความดับทุกข์) และ 4) ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ (อริยสัจคือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์) ในบรรดา ทุกขอริยสัจนั้นชาติเป็นไฉน ความเกิด ความเกิดพร้อม ความหยั่งลง ความบังเกิดเฉพาะ ความปรากฏแห่งขั้นนี้ ความได้อย่าตนะ ในหมู่สัตว์นั้น ๆ ของเหล่าสัตว์นั้น ๆ นี้เรียกว่าชาติ ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2546) ได้กล่าวถึงคุณค่าของอริยสัจ 4 ไว้ดังนี้ 1) เป็นวิธีการแห่งปัญญา ดำเนินการแก้ปัญหาตามระบบแห่งเหตุผล วิธีการแก้ปัญหาใด ๆ จะมีคุณค่าและสมเหตุผล ผล จะต้องดำเนิน

ไปในแนวเดียวกันนี้ 2) เป็นการแก้ปัญหาและจัดการกับชีวิตของตนด้วยปัญญาของมนุษย์เอง โดยนำเอาหลักความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ไม่ต้องอ้างอำนาจดลบันดาลของตัวการพิเศษเหนือธรรมชาติ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ 3) เป็นความจริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนทุกคน ไม่ว่ามนุษย์จะเติบโตออกไปเกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่ห่างไกลตัว กว้างขวางมากมายเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าเขายังต้องการมีชีวิตของตนเองที่มีคุณค่า และมีความสัมพันธ์กับสิ่งภายนอกเหล่านั้นอย่างมีผลดีแล้ว เขาจะต้องเกี่ยวข้องและใช้ประโยชน์จากหลักความจริงนี้ตลอดไป 4) เป็นหลักความจริงกลาง ๆ ที่ติดเนื่องอยู่กับชีวิตหรือเป็นเรื่องของชีวิตแท้ ๆ ไม่ว่ามนุษย์จะสร้างสรรค์ศิลปวิทยาการหรือดำเนินการใด ๆ ขึ้นมา เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาความเป็นอยู่ของตน และไม่ว่าศิลปวิทยาการหรือกิจการต่าง ๆ นั้นจะเจริญขึ้น เสื่อมลงหรือสูญสลายไปหรือเกิดสิ่งใหม่ขึ้นมาแทน (ธณพร โปมิน และอุทัย กมลศิลป์, 2565)

ดังนั้น การบริหารองค์กรจึงจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรการบริหารหลายอย่างประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นคน เงิน วัสดุอุปกรณ์ รวมถึงการบริหารจัดการความเสี่ยง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายขององค์กร เพื่อลดมูลเหตุของแต่ละโอกาสที่องค์กรจะเกิดความเสียหาย ให้ระดับความเสี่ยงและขนาดของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้ ประเมินได้ ควบคุมได้ และตรวจสอบได้อย่างมีระบบ โดยคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายขององค์กร จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการบริหารความเสี่ยง โดยการนำเอาหลักอริยสัจ 4 มาเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 เพื่อให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรในสถานศึกษา ร่วมกันบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพที่ดีต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 เป็นอย่างไร
2. แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง

องค์กรที่นำกรอบการบริหารความเสี่ยงไปปฏิบัติได้อย่างประสบความสำเร็จ มีขั้นตอนของกระบวนการบริหารความเสี่ยงหลัก ๆ ดังนี้ (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2565; สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2565)

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective Setting) เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการบริหารความเสี่ยงองค์กรต้องมั่นใจว่าวัตถุประสงค์ขององค์กรมีความสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ และความเสี่ยงที่องค์กรยอมรับได้
 2. การบ่งชี้เหตุการณ์ (Event Identification) เป็นการบ่งชี้เหตุการณ์ซึ่งอาจจะเป็นความเสี่ยงต่อวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้โดยผู้บริหารจะต้องพิจารณาความเสี่ยงทุกด้านที่อาจเกิดขึ้น แหล่งความเสี่ยงทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น
 3. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) โดยพิจารณาการจัดการความเสี่ยง/การควบคุมที่มี และการประเมินโอกาสและผลกระทบของความเสี่ยงที่เหลืออยู่ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยง
 4. การตอบสนองความเสี่ยง (Risk Response) เป็นการกำหนดแผนการจัดการ เพื่อลดความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ โดยผู้บริหารอาจเลือกใช้วิธีการจัดการความเสี่ยงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออาจใช้หลายวิธีรวมกัน เพื่อลดระดับโอกาสที่อาจเกิดขึ้นและผลกระทบของเหตุการณ์เพื่อให้อยู่ในช่วงที่องค์กรยอมรับได้ (Risk Tolerance)
 5. กิจกรรมการควบคุม (Contro Activity) โดยผู้บริหารองค์กรจะเป็นผู้กำหนดมาตรการในการควบคุมความเสี่ยง เป็นนโยบายและกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อให้มั่นใจว่าได้มีการจัดการความเสี่ยง กิจกรรมการควบคุมอาจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ลักษณะธุรกิจ โครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร รวมถึงความเสียหายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งต่อกิจกรรมการควบคุม คือ การกำหนดผู้รับผิดชอบในการพิจารณาประสิทธิผลของการจัดการความเสี่ยงที่ได้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และพิจารณาการปฏิบัติเพิ่มเติมที่จำเป็น เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของการจัดการความเสี่ยง และควรมีการกำหนดวันแล้วเสร็จให้ชัดเจน
 6. การติดตามผล (Monitoring) เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดการความเสี่ยงมีคุณภาพและ มีความเหมาะสม และการบริหารความเสี่ยงได้นำไปประยุกต์ใช้ในทุกระดับขององค์กร ความเสี่ยงทั้งหมดที่มีผลกระทบสำคัญต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้รับการรายงานต่อผู้บริหารที่รับผิดชอบ ซึ่งการติดตามการบริหารความเสี่ยงสามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ การติดตามอย่างต่อเนื่องหรือการติดตามเป็นรายครั้ง การติดตามอย่างต่อเนื่องเป็นการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างทันทั่วถึง และถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงาน การติดตามเป็นรายครั้ง เป็นการดำเนินการภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ ดังนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นจะได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วหากองค์กรมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้องค์กรควรมีการจัดทำรายงานความเสี่ยงเพื่อให้การติดตามการบริหารความเสี่ยงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งนี้ การติดตามที่ดีจะต้องไม่เป็นภาระแก่ผู้ดำเนินงาน รวมทั้งไม่ก่อให้เกิดความเสียหายจนไม่สามารถจัดการความเสี่ยงได้อย่างทันการณ์ (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2565)
- สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารความเสี่ยงเป็นการกำหนดขั้นตอนที่เหมาะสมของการบริหารความเสี่ยงในองค์กร เช่น การกำหนดวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยง การระบุความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง การจัดการกับแต่ละความเสี่ยง รวมทั้งการติดตามและเฝ้าระวังความเสี่ยง เป็นต้น ซึ่งมีขั้นตอนการบริหารความเสี่ยง ดังนี้ 1. การกำหนดวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยง (Objective Setting) 2. การระบุความเสี่ยง (Risk Identification) 3. การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) 4. การจัดการกับแต่ละความเสี่ยง (Risk Response) 5. การติดตามและเฝ้าระวังความเสี่ยง (Monitoring)

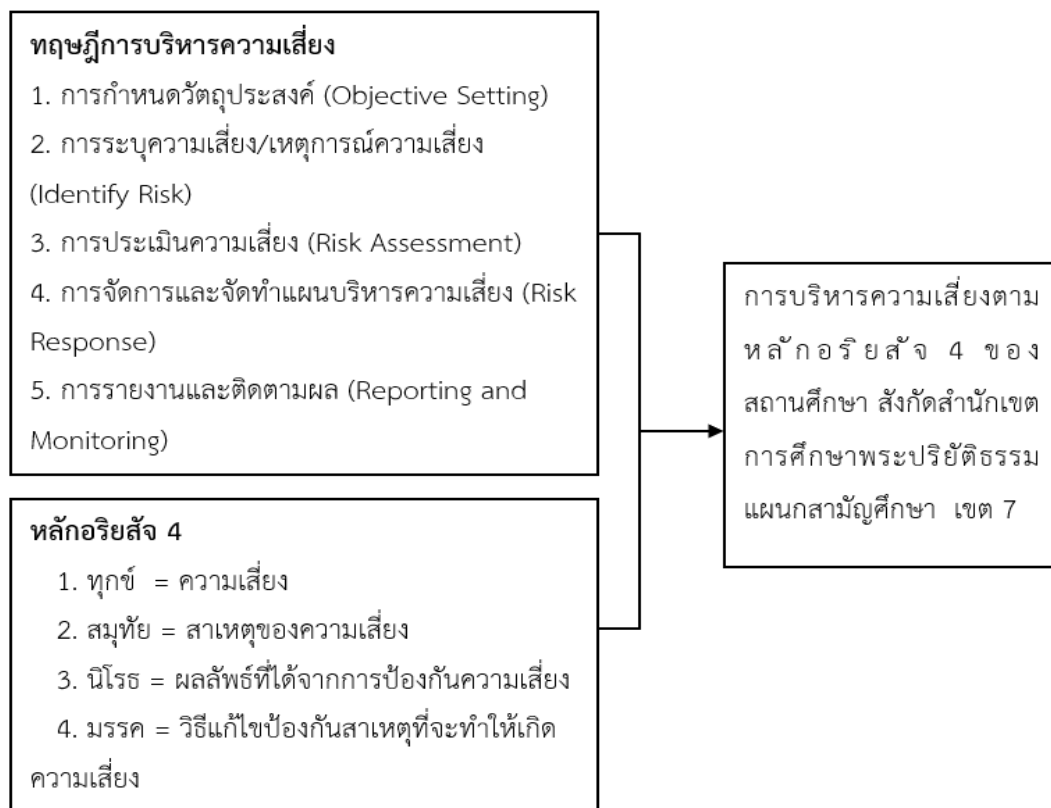
หลักอริยสัจ 4

กระบวนการของหลักอริยสัจ 4 สามารถนำมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในการบริหารความเสี่ยงได้ โดยแบ่งเป็นขั้นตอน ได้ดังนี้ (ธัญทิพย์ วิภาพงศ์สานต์, 2553)

1. ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการแก้ไขให้ชัดเจน ครบถ้วน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนย่อยคือ 1) ศึกษาปัญหา (ทุกเข ญาณิ) หมายถึง ต้องศึกษาปัญหาให้แจ้งชัด 2) ค้นหาสาเหตุ (ทุกขสมุทเย ญาณิ) หมายถึง ต้องค้นหาสาเหตุของปัญหาให้พบ 3) กำหนดเป้าหมายหรือจุดจบของการแก้ปัญหา (ทุกขนิโรธ ญาณิ) หมายถึง ต้องวางเป้าหมายในการแก้ปัญหาให้ชัดเจน 4) กำหนดวิธีการ (ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ญาณิ) หมายถึง ต้องรู้หรือกำหนดวิธีการในการแก้ไขปัญหแต่ละปัญหาให้ถูกต้องเหมาะสม

2. ขั้นปฏิบัติการ คือ ดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นตามวิธีการที่พระพุทธเจ้าได้ทรงค้น พบว่า เป็นวิธีการเดียวเท่านั้นที่จะแก้ปัญหของชีวิตได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ คือ วิธีการที่เรียก ว่า “หลักมัชฌิมาปฏิปทา” หมายถึง ทางสายกลาง ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่ช่วยให้แก้ไขปัญหได้สำเร็จโดยวิธีการที่ไม่ตั้งหรือหย่อนจนเกินไป เป็นหนทางอันประเสริฐที่สามารถสรุปลงในมรรค 8 คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติและสัมมาสมาธิ

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย การบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขต การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ในสังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ครอบคลุม 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดเลย จำนวน 46 โรงเรียน มีผู้บริหาร ครู บุคลากร ทั้งหมดจำนวน 436 รูป/คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ในสังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณตามตารางของเครจซี่ และมอร์แกน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง 205 รูป/คน
3. เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 7 จำนวน 205 รูป/คน วิเคราะห์และประมวลผลที่ได้จากแบบสอบถาม ใช้วิธีวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์ จำนวน 5 รูป/คน ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินความเสี่ยงตามหลักของสมุทัย (Risk Assessment of Samudaya) ด้านการรายงานและติดตามผลตามหลักของนิโรธ (Reporting and Monitoring of Nirodha) ด้านการจัดการและจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงตามหลักของมรรค (Risk Response of Magga) ด้านการระบุความเสี่ยง/เหตุการณ์ความเสี่ยงตามหลักของสมุทัย (Identify Risk of Samudaya) และด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ตามหลักของทุกข์ (Objective Setting of suffering) ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ในภาพรวม พบว่า การบริหารความเสี่ยงหรือการจัดการความเสี่ยงจะต้องทำอย่างเป็นขั้นตอนและมีระบบ มีขั้นตอนและการดำเนินการ คือ ศึกษาสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญวัฒนธรรม โครงสร้าง กฎหมาย นโยบายภาครัฐ ระบบสารสนเทศ บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี การพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์ขึ้นในการบริหารความเสี่ยงด้านต่าง ๆ การนำความเสี่ยงไปดำเนินการปฏิบัติเพื่อลดโอกาสและความสูญเสียที่จะเกิดขึ้น กำหนดกระบวนการและวิธีการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความเสี่ยงให้กับบุคลากรภายในโรงเรียน การแจ้งข้อมูลข่าวสารและให้ความรู้กับครูและบุคลากรในเรื่องแนวทางการปฏิบัติด้านการจัดการความเสี่ยง การติดตามประสิทธิผลของการบริหารความเสี่ยงที่กำหนดไว้ มีการติดตามผลรายครั้งและระหว่างปฏิบัติงาน แล้วนำมารายงานผลเพื่อนำไปพัฒนาระบบให้ดียิ่งขึ้น

3. การนำเสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ต้องจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นขั้นตอน ต้องสนับสนุนครู

ให้มีความรู้ความเข้าใจในการตรวจสอบภายใน เพื่อรองรับการประเมินจากภายนอกต่อไป ต้องมีการจัดทำแผนปรับปรุงหลักสูตร และปรับกระบวนการเรียนการสอนให้บุคลากร ตลอดจนมีการนิเทศและติดตามแต่งตั้งคณะกรรมการวางแผนทางการเงิน ตรวจสอบและติดตามการรับตลอดจนพัสดุ ออมรมครูหรือเจ้าหน้าที่ทุกคนให้มีความรู้ด้านกฎระเบียบเพื่อความรวดเร็วในการทำงาน ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นระหว่างการทำงาน ส่งครูหรือเจ้าหน้าที่ให้ไปอบรมตามสถาบันต่าง ๆ เป็นกันเองกับครู และกระตุ้นให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความรู้ความสามารถ ให้ครูทำแผนการสอนที่ไม่ต้องสวดยหรู แต่ต้องถูกต้องตามแบบแผน เขียนมาไม่ต้องกลัวว่าจะทำผิด ให้ใช้การเสริมแรง ให้กำลังใจพร้อมแนะนำ การประชาสัมพันธ์ผลงานของนักเรียนต้องใช้สื่อออนไลน์ให้เป็นประโยชน์ประชาสัมพันธ์ทางเฟสบุ๊ค โลง์น หรือเพจต่าง ๆ ต้องสนับสนุน ส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาความรู้ ทักษะ การปฏิบัติงานเพื่อนำมาพัฒนากิจกรรมของโรงเรียน ควรมีหลักธรรมในการบริหารคือ อริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ = ความเสี่ยงสมุทัย = สาเหตุของความเสี่ยง นิโรธ = ผลลัพธ์ที่ได้จากการป้องกันความเสี่ยง มรรค = วิธีแก้ไขป้องกันสาเหตุที่จะทำให้เกิดความเสี่ยง

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้ไปนี้

สภาพการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินความเสี่ยงตามหลักของสมุทัย (Risk Assessment of Samudaya) สถานศึกษาควรมีการวางแผนการวัดและประเมินผลที่เหมาะสม ประเมินผลความคืบหน้าของการบรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานในหน่วยงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จัดระบบตรวจสอบภายในให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส สุจริต และควรมีการจัดระบบบริหารและพัฒนาองค์กร ด้านการรายงานและติดตามผลตามหลักของนิโรธ (Reporting and Monitoring of Nirodha) สถานศึกษาควรสร้างชื่อเสียงและความเชื่อมั่นของสถานศึกษาให้ผู้ปกครองนักเรียน ปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง มีการรายงานหลักฐาน เอกสารการดำเนินงานอย่างถูกต้องตามระยะเวลาที่กำหนด และสถานศึกษาควรมีการนิเทศ ติดตามการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการควบคุมภายในและตรวจสอบภายในอย่างเป็นระบบ ด้านการจัดการและจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงตามหลักของมรรค (Risk Response of Magga) สถานศึกษาควรหาแนวทางในการป้องกันเหตุที่จะเกิดขึ้นเกี่ยวกับการผิดวินัย/กฎระเบียบ/มาตรการ/ข้อกำหนด มีการเฝ้าระวัง การหลอกลวง การโกง การกระทำที่ไม่เหมาะสมของผู้ทำสัญญา สถานศึกษาควรมีแผนการจัดการความเสี่ยงของสถานศึกษาที่กระทำได้อย่างรวดเร็ว ใช้งบประมาณน้อย และมีประสิทธิภาพ ด้านการระบุความเสี่ยง/เหตุการณ์ความเสี่ยงตามหลักของสมุทัย (Identify Risk of Samudaya) สถานศึกษาควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานการศึกษาอื่น มีการเสริมสร้างและป้องกันการผิดวินัย แบ่งพื้นที่รับผิดชอบในการดูแลสถานศึกษา และ ไม่ควรมีกฎระเบียบมากจนเกินไป และด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ตามหลักของทุกข์ (Objective Setting of suffering) สถานศึกษาควรมีการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงานครอบคลุม จัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์/พันธกิจ แผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา จัดทำทะเบียนคุมใบเสร็จถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิวัฒน์ ตู้อัจฉริยะ (2560) เรื่อง รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านอยู่ใน

ระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน ความเสี่ยงด้าน กลยุทธ์ ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ และความเสี่ยงด้านการเงิน ตามลำดับ

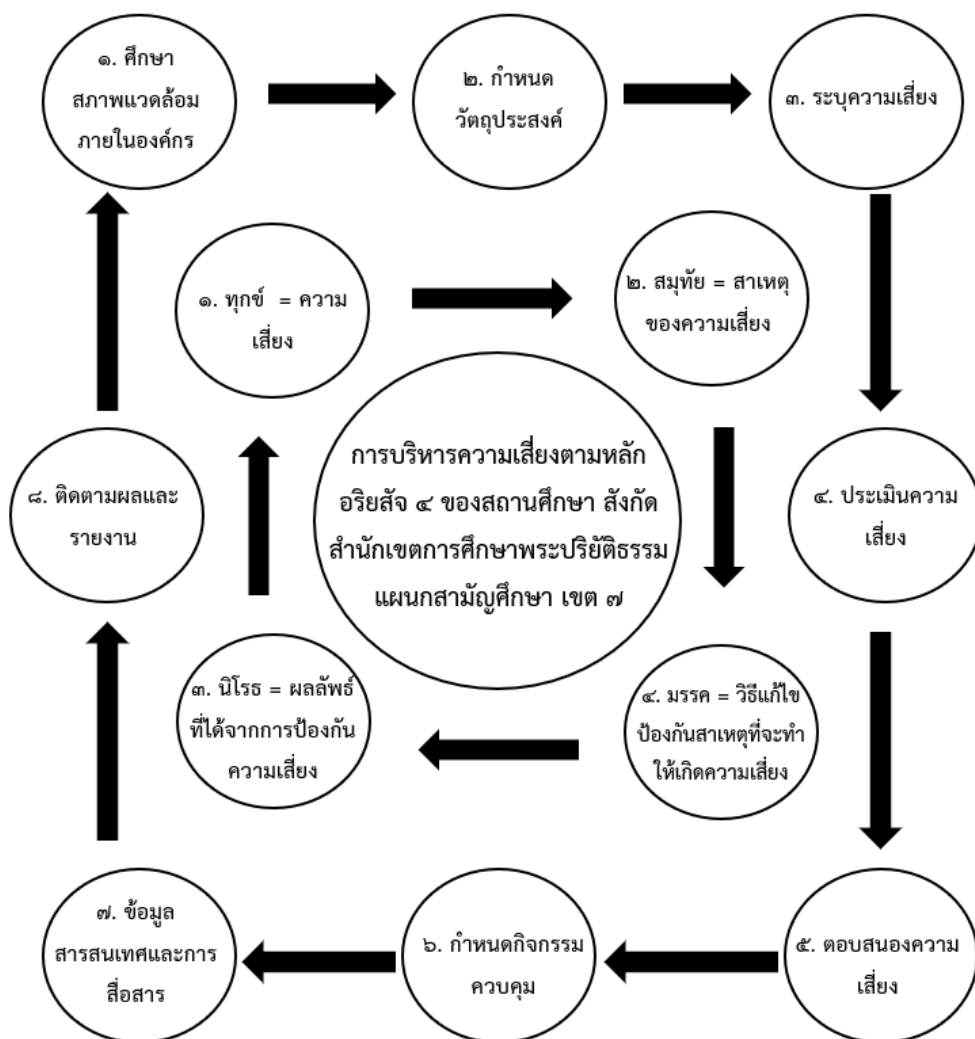
จากการศึกษาสภาพและศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงสามารถสรุปและนำเสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ได้เป็นรายข้อ ดังนี้ 1) ต้องจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นขั้นตอน มีการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน กำหนดวัตถุประสงค์ ระบุความเสี่ยง ประเมินความเสี่ยง มีการตอบสนองความเสี่ยง กำหนดกิจกรรมควบคุม สร้างข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร และมีการติดตามผลและรายงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ัญญารัตน์ สายใหม่ (2560) เรื่อง การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี กล่าวถึงกระบวนการและขั้นตอนการบริหารความเสี่ยง โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ การระบุความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง การประเมินมาตรการควบคุม มีการบริหาร/จัดการความเสี่ยง การรายงาน และมีการติดตามและทบทวน 2) ต้องสนับสนุนครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการตรวจสอบภายใน เพื่อรองรับการประเมินจากภายนอกต่อไป 3) ต้องมีการจัดทำแผนปรับปรุงหลักสูตร และปรับกระบวนการเรียนการสอนให้บุคลากร ตลอดจนมีการนิเทศและติดตาม 4) แต่งตั้งคณะกรรมการวางแผนทางการเงิน ตรวจสอบและติดตามการรับตลอดจนพัสดุ 5) ออมครุหรือเจ้าหน้าที่ทุกคนให้มีความรู้ด้านกฎระเบียบเพื่อความรวดเร็วในการทำงาน ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นระหว่างการทำงาน 6) ส่งครูหรือเจ้าหน้าที่ให้ไปอบรมตามสถาบันต่าง ๆ

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระเบียบ สวนพันธุ์ (2560) เรื่อง การรับรู้การบริหารความเสี่ยงของบุคลากรคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยได้เสนอแนะจากการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารควรเป็นต้นแบบในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารความเสี่ยง สร้างแรงจูงใจและสร้างความตระหนักแก่บุคลากรให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารความเสี่ยง ผู้บริหารควรชี้แจงให้บุคลากรทราบถึงนโยบายการบริหารความเสี่ยง เพื่อให้การดำเนินงานด้านความเสี่ยงไปในทิศทางเดียวกัน ขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของหน่วยงานในการร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายด้านการบริหารความเสี่ยง และเปิดรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อพัฒนางานด้านการบริหารความเสี่ยง 7) เป็นกันเองกับครู และกระตุ้นให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ 8) ให้ครูทำแผนการสอนที่ไม่ต้องสวดยหู้ แต่ต้องถูกต้องตามแบบแผน เขียนมาไม่ต้องกลัวว่าจะทำผิด ให้ใช้การเสริมแรง ให้กำลังใจพร้อมแนะนำ 9) การประชาสัมพันธ์ผลงานของนักเรียนต้องใช้สื่อออนไลน์ให้เป็นประโยชน์ประชาสัมพันธ์ทางเฟสบุ๊ก ไลน์ หรือเพจต่าง ๆ 10) ต้องสนับสนุน ส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาความรู้ ทักษะการปฏิบัติงานเพื่อนำมาพัฒนากิจกรรมของโรงเรียน 11) ควรมีหลักธรรมในการบริหาร คือ อริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ - สถานศึกษามีความเสี่ยง สมุทัย - โอกาสในการเกิดความเสี่ยง มรรค - การแสวงหาวิธีการป้องกันความเสี่ยง และ นิโรธ - ความสัมฤทธิ์ผลในการป้องกันความเสี่ยง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนะ กัลป์ยาณ์ พัฒนกุล (2560) เรื่อง การบริหารความเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า บูรณาการแนวคิด ทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงด้วยหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารความเสี่ยง คือ การนำแนวคิด ทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงมาบูรณาการกับหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการบริหารความเสี่ยง เพื่อการบริหารจัดการพุทธบริษัทให้

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ทั้งหมด 4

ประเด็นคือ 1) ด้านบริหารวิชาการตามหลักนิรโทษ 2) ด้านบริหารงบประมาณตามหลักทุกข์ 3) ด้านบริหารงานบุคคลตามหลักสมุทัย 4) ด้านบริหารทั่วไปตามหลักมรรค และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิได้องค์ความรู้ ผู้บริหารต้องมีการจัดการความเสี่ยงอย่างเป็นขั้นตอน โดยใช้หลักอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ = ความเสี่ยง สมุทัย = สาเหตุของความเสี่ยง นิรโทษ = ผลลัพธ์ที่ได้จากการป้องกันความเสี่ยง มรรค = วิธีแก้ไขป้องกันสาเหตุที่จะทำให้เกิดความเสี่ยง เมื่อทราบถึงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นแล้ว ก็หาวิธีในการจัดการความเสี่ยงหรือควบคุมความเสี่ยงนั้น ๆ ผู้วิจัยจึงขอสรุปองค์ความรู้จากการวิจัย ได้ดังภาพ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การจัดการความเสี่ยงด้านการกำหนดวัตถุประสงค์อยู่ในระดับน้อยกว่าด้านอื่น ๆ สถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ควรมีนโยบาย การป้องกัน อบรมให้ ความรู้และกำกับติดตามความเสี่ยงในสถานศึกษาด้านการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันความเสี่ยง

2. สถานศึกษาขับเคลื่อนและรับนโยบายที่ได้รับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้สถานศึกษานำไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัดโดยมีคณะกรรมการกำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่องและสถานศึกษาควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ความรู้แก่บุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการความเสี่ยงความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การสนับสนุนให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมและกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการตามแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ร่วมกัน

2. ผู้บริหารควรนำแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักอริยสัจ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 นี้มาปฏิบัติอย่างทั่วทั้งองค์กรในทุก ๆ กิจกรรมการปฏิบัติงานควรกระทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

เอกสารอ้างอิง

- ธนพร โปมิน และอุทัย กมลศิลป์. (2565). อริยสัจ 4: พุทธวิธีเสริมสร้างการเรียนรู้โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง. *วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์*, 7(1), 22-32.
- ธัญญารัตน์ สายใหม่. (2560). *การบริหารความเสี่ยงของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ธัญทิพย์ วิภาพงศ์ศานต์. (2553). *ศึกษาการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานตามแนวทางอริยสัจ 4*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ ฯ: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ระเบียบ สอนพันธุ์. (2560). *การรับรู้การบริหารความเสี่ยงของบุคลากรคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัฒนะ กัลป์ยาณพัฒน์กุล. (2560). *การบริหารความเสี่ยงเชิงพุทธบูรณาการ*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิวัฒน์ ตูจางค์. (2560). *รูปแบบการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ศูนย์บริหารความเสี่ยง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2565). *คู่มือการบริหารความเสี่ยงจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2565). ERM เครื่องมือสำคัญ: บริหารความเสี่ยงองค์กร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.ftpi.or.th/2015/425>. [17 กรกฎาคม 2565].

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2565). แผนบริหารความเสี่ยงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. <https://www.soc.go.th/wp-content/uploads/2022/02/risk-plan-2022.pdf>